

Výskyt a šíření HIV/AIDS v ČR v roce 2018

The prevalence and spread of HIV/AIDS in the Czech Republic in 2018

Marek Malý, Vratislav Němeček, Hana Zákoucká

Souhrn • Summary

Česká republika zůstává zemí s nízkou úrovní infekce HIV/AIDS v rámci Evropy. V roce 2018 bylo v České republice na základě 1,37 mil. provedených vyšetření nově diagnostikováno 208 případů infekce HIV u občanů ČR a cizinců s dlouhodobým či trvalým pobytem, což je o 46 méně než v roce 2017, resp. o 78 méně než v roce 2016. V relativním vyjádření představuje uvedený počet výskyt 1,96 případu na 100 000 obyvatel. Rok 2018 potvrdil pokles počtu nových případů HIV zaznamenaný v roce 2017. Pokles se týkal zejména občanů České republiky a skupiny mužů majících sex s muži. Naopak nárůst byl zjištěn u rezidentů s heterosexuálním přenosem. Podíl rezidentů mezi HIV pozitivními je daleko vyšší, než by odpovídalo jejich zastoupení v běžné populaci.

Onemocnění AIDS bylo nově diagnostikováno u 38 HIV pozitivních osob. Ke konci roku 2018 bylo v ČR registrováno celkem 3368 HIV pozitivních případů, u 636 (18,9 %) z nich se rozvinulo onemocnění AIDS. Z nemocných s AIDS zemřelo 304 osob (47,8 %), dalších 138 osob s infekcí HIV zemřelo z jiné příčiny ve stádiu asymptomatickém či symptomatickém non-AIDS.

Hlavním zdrojem infekce HIV v ČR je stále sexuální přenos, zejména mezi muži majícími sex s muži. Nově bylo zachyceno 138 mužů majících sex s muži (z nichž 4 byli zároveň injekčními uživateli drog), tj. 66,3 % nových případů. Heterosexuální přenos infekce HIV byl zaznamenán u 56 osob (22,8 %). Přenos prostřednictvím injekčního užívání drog byl zjištěn u 7 (3,4 %) případů. Nově infikovaných žen bylo 22 (10,6 %). U HIV pozitivních osob bylo v roce 2018 nově zjištěno 171 případů syfilis, 89 případů kapavky a 16 případů lymfogranuloma venereum, a to v naprosté většině u mužů majících sex s muži.

The Czech Republic remains a low HIV/AIDS prevalence country in Europe. In 2018, as a result of 1.37 million tests performed, 208 new cases of HIV infection were reported in Czech citizens and short-term or long-term foreign residents, which is 46 less than in 2017 and 78 less than in 2016. In relative terms, the annual incidence rate was 1.96 cases per 100 000 population. The downward trend in new HIV cases observed in 2017 continued in 2018. It was seen particularly in Czech citizens and men having sex with men. In contrast, more new HIV cases were reported in foreign residents due to heterosexual transmission. The proportion of HIV positives among the foreign residents is much higher than would be expected in view of their proportion in the population.

Thirty-eight HIV positives were newly diagnosed with AIDS. In the Czech Republic, 3368 HIV positives were reported overall by 31 December 2018, and of this total, 636 (18.9%) developed full-blown AIDS. Three hundred and four (47.8%) of the AIDS patients died, and 138 more HIV positives died of other causes in an asymptomatic or symptomatic non-AIDS stage.

In the Czech Republic, the most common route of HIV transmission has long been sexual, particularly in men having sex with men. In 2018, 138 men having sex with men, four of whom were intravenous drug users, were newly diagnosed with HIV and accounted for 66.3% of new cases. The heterosexual HIV transmission was recorded in 56 persons (22.8%). Seven cases (3.4%) were associated with intravenous drug use. Twenty-two new HIV cases (10.6%) were reported in females. In 2018, 171 HIV positives were newly diagnosed with syphilis, 89 with gonorrhoea, and 16 with lymphogranuloma venereum. The vast majority of these sexually transmitted diseases occurred in men having sex with men.

Zprávy CEM (SZÚ, Praha) 2019; 28(8): 314–327

Klíčová slova: HIV, AIDS, surveillance, pohlavně přenosné nákazy

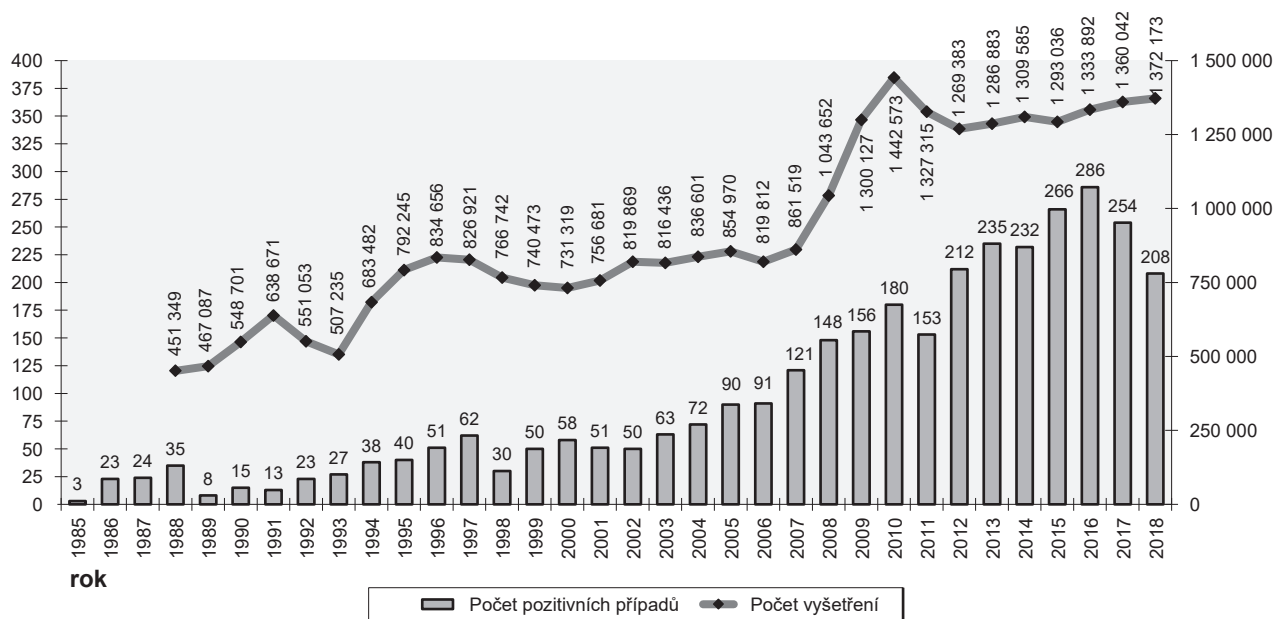
Key words: HIV, AIDS, surveillance, sexually transmitted diseases

Podobná zůstává i struktura provedených vyšetření. Asi tři čtvrtiny z celkového počtu vyšetření představují povinná vyšetření dárců krve, plasmy, orgánů a tkání, v rámci nichž nadpoloviční část tvoří vyšetření provedená v plasmferetických centrech. Zhruba 8,5 % vyšetření připadá na skřínink těhotných žen.

V roce 2018 bylo v České republice v rámci systému surveillance celkově provedeno a ohlášeno 1,37 mil. **vyšetření na přítomnost infekce HIV** u občanů České republiky a rezidentů (tj. osob jiné než české národnosti, které mají v ČR dlouhodobý pobyt na základě víz nad 90 dní či povolení k trvalému pobytu a jsou zde zdravotně pojištěné). Tento počet je zhruba na úrovni předchozích tří let (graf 1).

V Národní referenční laboratoři pro HIV/AIDS bylo v roce 2018 evidováno 208 **nových případů infekce HIV**, což je o 46 méně než v roce 2017 (graf 1). Oproti roku 2016, v němž byl dosažen nejvyšší roční počet nových případů, došlo celkově k poklesu o 78 případů (tj. 27,3 %). Mezi zjištěnými případy bylo 186 mužů a 22 (10,6 %) žen. Poměr počtu mužů a žen 8,5:1 patří k nejvyšším v Evropě.

Graf 1: POČET VYŠETŘENÍ A POČET HIV+ V ČESKÉ REPUBLICE V JEDNOTLIVÝCH LETECH (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Absolutní údaje ke dni 31. 12. 2018

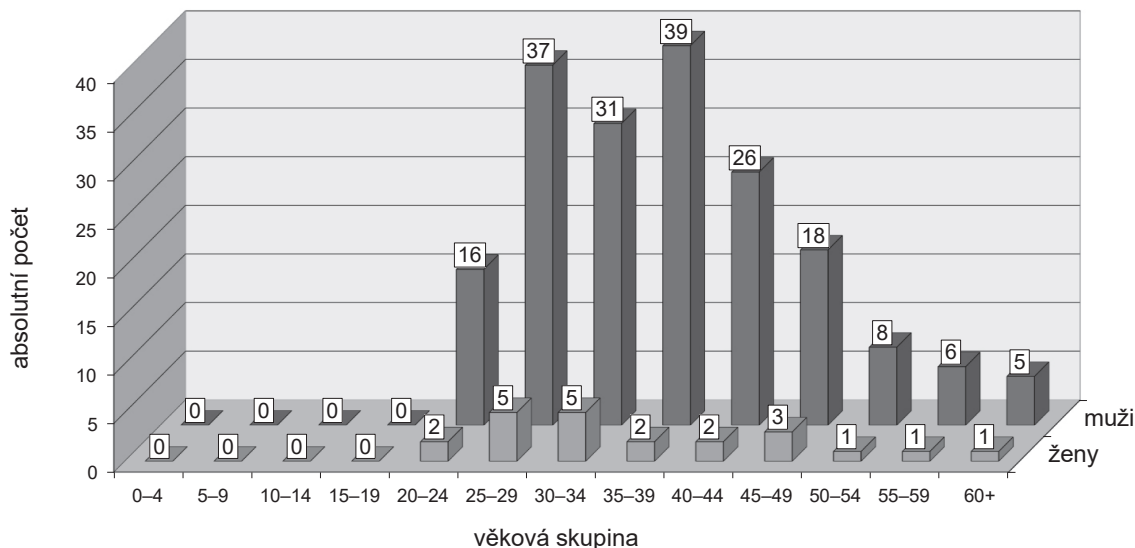
V relativním vyjádření představuje uvedený celkový počet výskyt 1,96 případu na 100 000 obyvatel.

Významný pokles počtu případů v letech 2017 a 2018 (graf 1) nejpravděpodobněji souvisí se změnou mezinárodních i národních doporučení, jež požadují, aby léčba byla zahajována co nejdříve po zjištění HIV positivity. Včasné zahájení léčby má význam nejen pro zdravotní stav pacienta a dobu jeho dožití, ale i jako preventivní opatření. Infekčnost úspěšně léčených pacientů zásadním způsobem klesá a tím se snižuje možnost přenosu infekce HIV v populaci. Podíl léčených pacientů z počtu pacientů v péči (tj. docházejících do HIV center) výrazně narůstal ze 78,1 % v roce 2015 na 86,4 % v r. 2016, 91,6 % v r. 2017 a 95,4 % v r. 2018.

Podrobný rozklad počtu vyšetření a pozitivních případů podle důvodu vyšetření a způsobu přenosu HIV infekce za rok 2018 uvádí tabulka 1. Více než sedmina nových pacientů (31, tj. 14,9 %) o své HIV pozitivitě již věděla; jejich diagnóza byla stanovena dříve v zahraničí. Dosud se 11 z 208 nových HIV pozitivních nedostavilo do žádného HIV centra, a nejsou tudíž v ČR sledováni a léčeni.

Mezi novými případy HIV bylo 123 českých občanů a 85 rezidentů. Podíl **rezidentů** (40,9 %) je nejvyšší v celé historii sledování, v absolutních počtech jde o druhý nejvyšší výskyt po roce 2016 s 87 rezidenty. Rezidenti pocházejí zejména z Ukrajiny (18) a Slovenska (17), dále z Ruska (8), Polska (4), Kazachstánu (3), Litvy (3), Rumunska (3) a v počtu jednoho či dvou z dalších 20 zemí.

Graf 2: VĚK HIV+ OSOB V DOBĚ STANOVENÍ DIAGNÓZY V ČESKÉ REPUBLICE (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Kumulativní údaje za rok 2018

Tabulka 1: NOVÉ PŘÍPADY INFEKCE HIV A ONEMOCNĚNÍ AIDS V ČESKÉ REPUBLICE
Údaje za rok 2018

Důvod vyšetření	Celkem vyšetřeno	nové případy		Způsob přenosu u HIV+								
		HIV+	AIDS	HO	ID	IH	HF	TR	HT	MD	NO	NE
OSOBY VE ZVÝŠENÉM RIZIKU HIV	7 852	5	1	1	2	1	0	0	1	0	0	0
Hemofilici	364	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Příjemci krve a krevních přípravků	22	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Homo/bisexuálové	625	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Injekční uživatelé drog	755	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Osoby často v zahraničí	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Promiskuitní osoby	2 076	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Osoby provozující prostituci	2 825	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nápravná zařízení	1 175	4	1	0	2	1	0	0	1	0	0	0
KONTAKTY POZITIVNÍCH PŘÍPADŮ	148	10	1	5	0	0	0	0	5	0	0	0
Homosexuální	29	5	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0
Heterosexuální	4	5	1	0	0	0	0	0	5	0	0	0
Rodinné	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jiné	111	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
KLINICKÉ PŘÍPADY	113 160	91	29	52	5	3	0	0	26	0	1	4
Dermatovenerologičtí pacienti	8 234	18	1	13	0	0	0	0	4	0	0	1
Psychiatřičtí pacienti	1 371	2	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Dialyzovaní pacienti	6 581	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TBC pacienti	272	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Pacienti s nádorovým onemocněním	4 792	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Různé klinické diagnózy	91 910	70	27	38	3	3	0	0	22	0	1	3
PREVENTIVNÍ VYŠETŘENÍ	78 413	11	1	7	0	0	0	0	3	0	0	1
Zdravotničtí pracovníci	4 159	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ostatní prevence	44 749	7	1	4	0	0	0	0	2	0	0	1
Předoperační vyšetření	28 655	4	0	3	0	0	0	0	1	0	0	0
Epidemiologická surveillance	850	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VYŠETŘENÍ NA VLASTNÍ ŽÁDOST	18 082	84	6	66	0	0	0	0	17	0	0	1
Pod jménem	8 560	59	5	45	0	0	0	0	14	0	0	0
Anonymní	9 522	25	1	21	0	0	0	0	3	0	0	1
VYŠETŘENÍ PRO MEZINÁRODNÍ CERTIFIKÁT	712	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DÁRCI KRVE, ORGÁNŮ A TKÁNÍ	1 034 391	4	0	3	0	0	0	0	1	0	0	0
Dárci krve	1 014 048	4	0	3	0	0	0	0	1	0	0	0
z toho dárci krve – primodárci	51 225	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Dárci orgánů a tkání	20 343	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TĚHOTNÉ ŽENY	117 766	3	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0
RŮZNÉ MATERIÁLY	1 649	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
CELKEM	1 372 173	208	38	134	7	4	0	0	56	0	1	6
CIZINCI	4 822	14	45	2	0	0	0	0	4	1	0	7

Způsob přenosu: HO – homosexuální / bisexuální; ID – injekční uživatelé drog; IH – injekční uživatelé drog + homo/bisex.; HF – hemofilici; TR – příjemci krve a krevních přípravků; HT – heterosexuální; MD – z matky na dítě; NO – nozokomiální; NE – nezjištěný / jiný

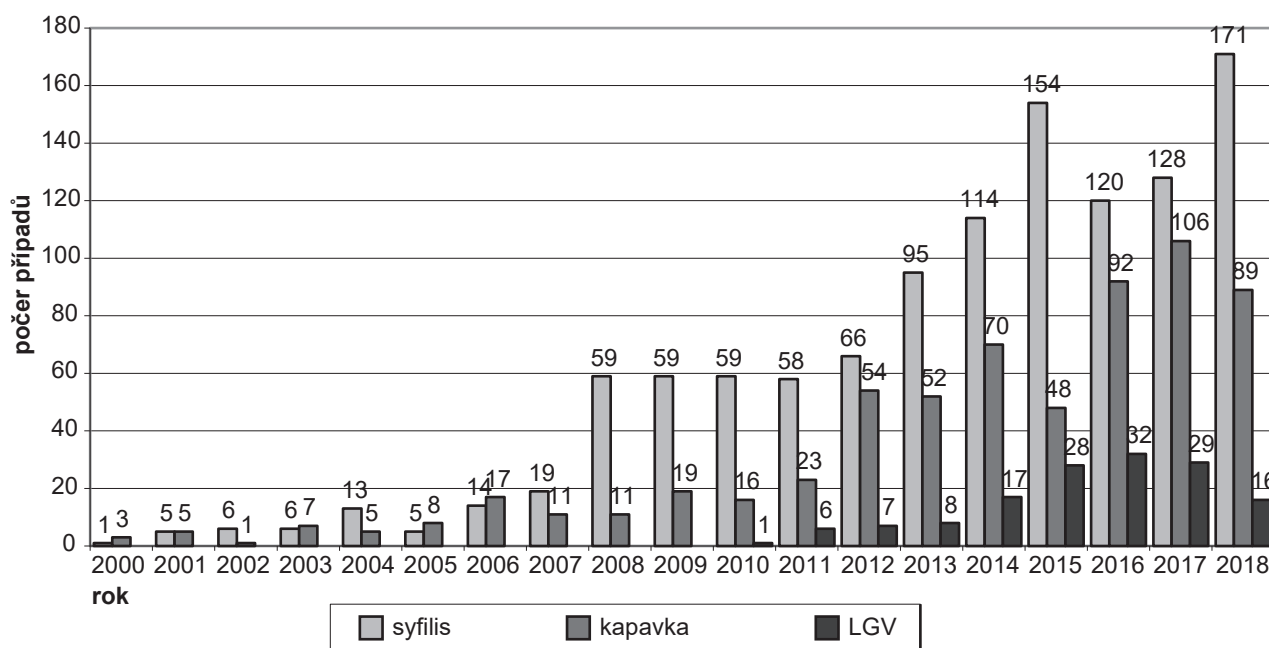
Průměrný věk nově diagnostikovaných mužů byl 37,3 roku, muži byli ve věkovém rozpětí od 20 do 69 let. U žen byl průměrný věk 37,2 roku a věkové rozpětí od 23 do 64 let. Nejvíce zastoupené jsou věkové kategorie 25–29 a 35–39 let (20,2 %, resp. 19,7 %). Podrobnější pohled na věkové rozložení nových případů poskytuje graf 2.

Rozložení případů infekce HIV nově zachycených v roce 2018 podle pravděpodobného způsobu přenosu a pohlaví uvádí tabulka 2. Muži mající sex s muži (134 mužů) tvoří 64,4 % nových případů. Rovněž u 4 mužů v kombinované

kategorii mužů majících sex s muži a užívajících injekčně drogy se jako pravděpodobnější jeví přenos sexuální cestou. Dohromady se tedy jedná o 138 mužů majících sex s muži (66,3 % ze všech nových případů). Osm z nich uvádí styk s muži i ženami. Heterosexuální přenos byl zjištěn u 34 mužů a 22 žen, což dohromady činí 26,9 % případů. Stejně jako v předchozích letech byl i v roce 2018 jednoznačně dominantním způsobem přenosu přenos sexuální cestou a v rámci něj sex mezi muži. Nicméně pokles záchytů nových případů HIV infekce oproti předchozím rokům byl patrný především

Graf 3: SLEDOVANÉ POHLAVNÍ NEMOCI U HIV POZITIVNÍCH PACIENTŮ V ČESKÉ REPUBLICE

Absolutní počty za období 2000–2018

v kategorii mužů majících sex s muži, kteří jsou občany ČR (nikoli u rezidentů). Přenos při injekčním užívání drog byl zaznamenán u 7 mužů, což představuje 3,4 % z nově identifikovaných případů. Kromě toho má šest dalších pacientů uvedeno injekční užívání drog v anamnéze, ale k přenosu infekce u nich spíše došlo sexuální cestou. Dále byl diagnostikován jeden případ nozokomiální infekce u cizince s dlouhodobým pobytem, přičemž k přenosu došlo mimo území ČR. Způsob přenosu zůstal neobjasněn u 6 pacientů.

Geografické rozložení případů HIV infekce nově zjištěných v roce 2018 podle kraje obvyklého bydliště (trvalého či přechodného) v době první laboratorní diagnózy uvádí tabulka 3. Dominantní zastoupení má s více než polovinou nových případů (52,4 %) Praha.

U HIV pozitivních jsou v posledních letech časté **koinfekce** s dalšími sexuálně přenosnými nemocemi (graf 3). V roce 2018 bylo u HIV pozitivních osob (jak s nově tak s dříve zjištěnou HIV pozitivitou) diagnostikováno 171 nových případů syfilis, z nichž 153 představuje časnou syfilis, 1 pozdní syfilis a 17 syfilis blíže nespecifikovanou. Převažuje tedy časná infekce, která je z hlediska rizika přenosu na další

sexuální partnery nejnebezpečnější. Naprostá většina případů nastala u mužů, pouze 2 u žen. K přenosu syfilis došlo homosexuálním stykem ve 150 (87,7 %) a heterosexuálním stykem v 15 případech, v 5 případech se jednalo o bisexuály a v 1 zůstal způsob přenosu nezjištěný. Z hlediska věkového rozložení bylo 40 (23,4 %) případů ve věku do 20–29 let, 69 (40,3 %) případů v kategorii 30–39 let a 62 (36,3 %) případů ve věku 40 a výše. V 90 (52,6 %) případech se jedná o reinfekci. Tento údaj indikuje vysoce rizikové chování určité části HIV pozitivních, neboť je výrazně vyšší než u zachytů syfilis u HIV negativních osob, kdy reinfekce tvoří pouze 7,3 %. Kapavka byla zaznamenána u 89 HIV pozitivních mužů, mezi nimiž je 85 mužů majících sex s muži. Případy kapavky zahrnovaly 28 mužů (31,5 %) ve věku 20–29 let, 38 mužů (42,7 %) ve věku 30–39 let a 23 (25,8 %) ve věku 40 let a více. U 54 (60,7 %) mužů se jednalo o reinfekci. Dále bylo zjištěno 16 případů venerického lymfogranulomu (LGV), všechny u mužů majících sex s muži, z toho 6 reinfekcí. Jednalo se o 1 muže (6,2 %) ve věku 20–29 let, 9 mužů (56,3 %) ve věku 30–39 let a 6 (37,5 %) ve věku 40 let a více. Skutečnost, že výrazná většina všech uvedených koinfekcí (85,5 %) se týká pacientů, kteří již

Tabulka 2: ROZLOŽENÍ NOVÝCH PŘÍPADŮ HIV U OBYVATEL ČR A REZIDENTŮ V ROCE 2018 PODLE ZPŮSOBU PŘENOSU A POHLAVÍ

	muži		ženy		celkem	
homosexuální/bisexuální	134	(64,4 %)	0	(0,0 %)	134	(64,4 %)
heterosexuální	34	(16,3 %)	22	(10,6 %)	56	(26,9 %)
injekční užívání drog (IUD)	7	(3,4 %)	0	(0,0 %)	7	(3,4 %)
homosexuální/bisexuální+IUD	4	(1,9 %)	0	(0,0 %)	4	(1,9 %)
nozokomiální	1	(0,5 %)	0	(0,0 %)	1	(0,5 %)
nezjištěný/neznamý	6	(2,9 %)	0	(0,0 %)	6	(2,9 %)
celkem	186	(89,4 %)	22	(10,6 %)	208	(100,0 %)

Procenta v tabulce vyjadřují podíl dané kategorie z celkového počtu případů

věděli o své HIV pozitivitě, vypovídá o jejich rizikovém chování.

V roce 2018 bylo nově diagnostikováno 38 případů onemocnění **AIDS**. Mezi nimi bylo 34 mužů a 4 (10,5 %) ženy, resp. 18 občanů ČR a 20 (52,6 %) rezidentů. Více než čtyři pětiny nových případů AIDS (32, tj. 84,2 %) tvoří pacienti, kteří byli diagnostikováni jako HIV pozitivní až v roce 2018, a bezprostředně po záchytu či s malým odstupem u nich byla stanovena diagnóza AIDS. Důvodem vyšetření u naprosté většiny z nich byly klinické příznaky, výjimečně vlastní žádost. U zbývajících 6 nemocných s nově rozvinutým onemocněním AIDS byla HIV pozitivita zjištěna v rozmezí let 1994–2012. U nových případů AIDS byly nejčastěji zastoupeny diagnózy pneumocystové pneumonie (13×), syndromu chátrání (9×) a kandidózy jícnu (7×). U 3 pacientů rezidentů byla indikativním onemocněním tuberkulóza. Více než jedno indikativní onemocnění mělo 12 pacientů.

Graf 4 charakterizuje zastoupení **stadií infekce** v době první diagnózy HIV v posledních letech. V roce 2018 bylo zachyceno ve stadiu AIDS 31 případů (14,9 %) a ve stadiu symptomatickém non-AIDS 15 (7,2 %). Tyto dvě skupiny (stadia B a C podle klasifikace CDC) tvoří dohromady 22,1 % a představují případy HIV, jež jsou zjištěny jednoznačně pozdě. Jejich podíl je vyšší než v předchozích letech, nicméně v absolutních počtech je zhruba na stejné úrovni. Většina nových případů infekce HIV byla diagnostikována v asymptomatickém stadiu (131 osob; tj. 63,0 %) a 31 osob (14,9 %) zachytily testy krátce po nákaze ve stadiu akutní infekce.

Graf 5 klasifikuje pacienty do kategorií podle počtu **CD4+ T-lymfocytů** v mm³ krve v době zjištění HIV pozitivivity a je určitým doplňkem k předchozímu grafu. Podle metodiky Evropského centra pro prevenci a kontrolu nemocí

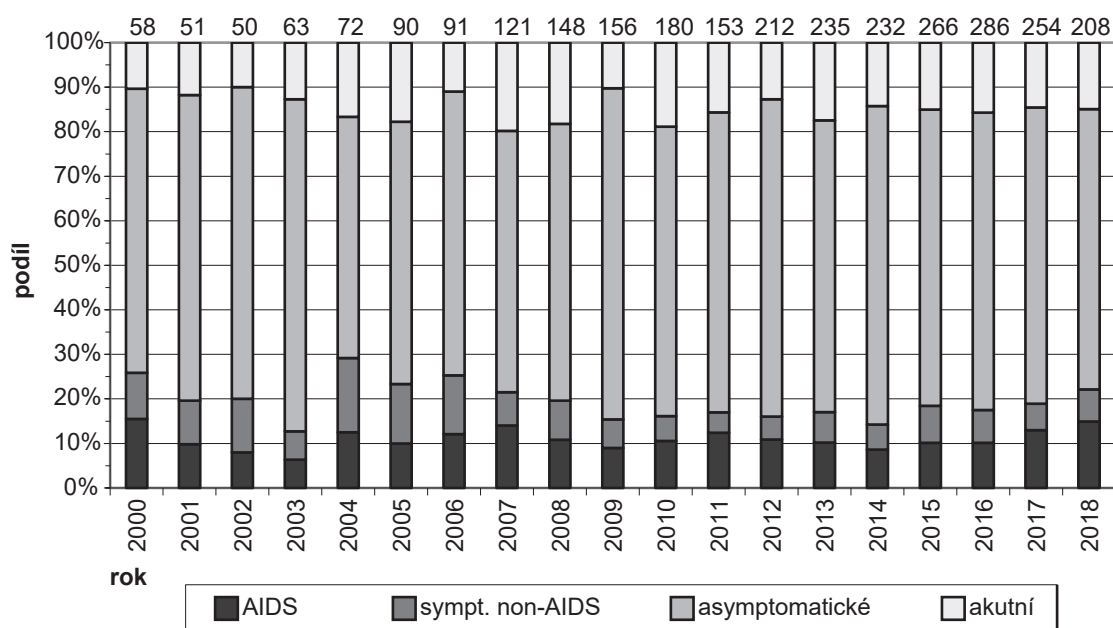
Tabulka 3: NOVÉ PŘÍPADY HIV INFEKCE V ČESKÉ REPUBLICE PODLE REGIONU (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Údaje za rok 2018

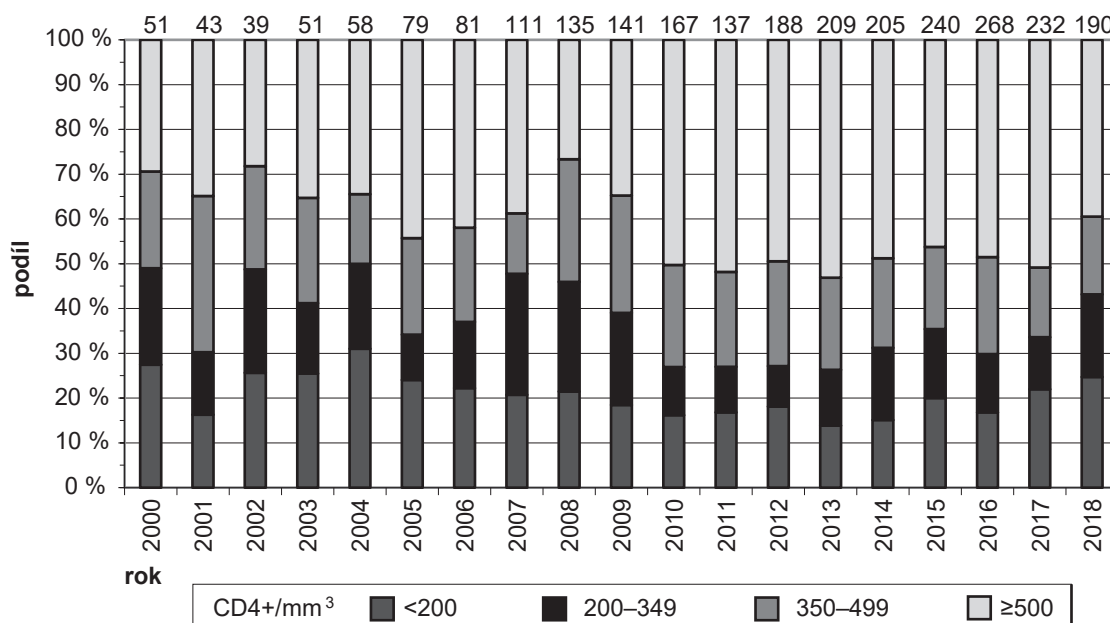
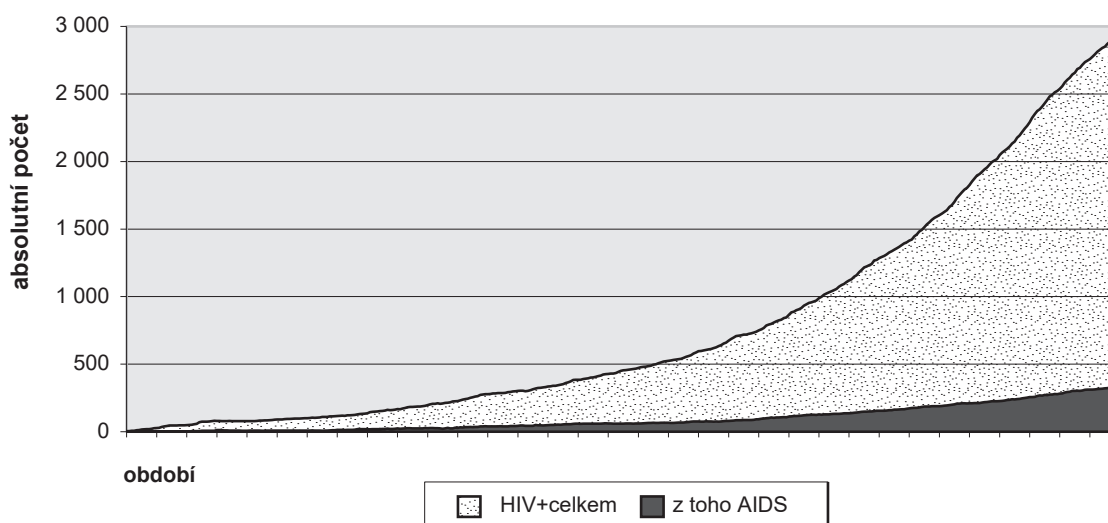
kraj	abs. počet	rel. na 100000 obyvatel
Hlavní město Praha	109	8,38
Středočeský kraj	16	1,18
Jihočeský kraj	11	1,72
Plzeňský kraj	7	1,20
Karlovarský kraj	5	1,69
Ústecký kraj	4	0,49
Liberecký kraj	6	1,36
Královéhradecký kraj	3	0,54
Pardubický kraj	7	1,35
Kraj Vysočina	2	0,39
Jihomoravský kraj	17	1,43
Olomoucký kraj	5	0,79
Zlínský kraj	3	0,51
Moravskoslezský kraj	13	1,08
CELKEM ČR	208	1,96

(ECDC) jsou pacienti s počty CD4 buněk pod 350 považováni za pozdě diagnostikované. V roce 2018 tvořili takoví pacienti mezi 190 novými případy, u nichž je údaj k dispozici, více než dvě pětiny (43,2 %), což je zřetelně více než v předchozích letech; posun je ještě výraznější než u výše zmíněné charakterizace vycházející ze stadií infekce. Údaj chybí hlavně nemocných, kteří se nedostavili do žádného z klinických pracovišť (HIV center) či záhy zemřeli.

V roce 2018 **zemřelo ve stadiu AIDS** 18 nemocných (14 mužů, 4 ženy) ve věkovém rozmezí 31–71 let a v průměrném věku 48,0 let. U dvou z těchto úmrtí nebylo

Graf 4: NOVÉ PŘÍPADY HIV V ČESKÉ REPUBLICE PODLE STADIA V DOBĚ ZÁCHYTU (občané ČR a cizinci s trvalým pobytem). Relativní zastoupení v období 1. 1. 2000–31. 12. 2018

Graf 5: ROZDĚLENÍ HIV+ PŘÍPADŮ PODLE POČTU CD4+ T-LYMFOCYTŮ V DOBĚ DIAGNÓZY HIV (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem, u nichž je údaj k dispozici). Údaje za období 1. 1. 2000–31. 12. 2018

Graf 6: OSOBY ŽIJÍCÍ S HIV/AIDS V ČESKÉ REPUBLICE (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Měsíční údaje ke dni 31. 12. 2018

Tabulka 4: HIV POZITIVNÍ PŘÍPADY V ČR PODLE POHLAVÍ A VĚKU (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Kumulativní údaje ke dni 31. 12. 2018

Věková skupina	věk při první diagnóze HIV+			věk při první diagnóze AIDS			současný věk osob žijících s HIV/AIDS			věk HIV+ osob při úmrtí (všechna stadia)		
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
0–4	4	5	9	0	1	1	1	1	2	0	0	0
5–9	3	1	4	0	0	0	0	1	1	1	0	1
10–14	6	2	8	0	0	0	1	3	4	0	0	0
15–19	60	29	89	4	1	5	4	1	5	1	0	1
20–24	397	98	495	20	5	25	72	7	79	13	2	15
25–29	597	99	696	68	19	87	256	23	279	33	4	37
30–34	583	94	677	100	27	127	367	60	427	65	19	84
35–39	506	50	556	106	14	120	441	94	535	65	11	76
40–44	334	38	372	69	19	88	542	88	630	52	14	66
45–49	195	16	211	59	10	69	362	51	413	41	8	49
50–54	105	16	121	36	5	41	220	24	244	32	3	35
55–59	61	14	75	28	6	34	120	22	142	20	4	24
60+	49	6	55	30	9	39	146	19	165	45	9	54
Celkem	2 900	468	3 368	520	116	636	2 532	394	2 926	368	74	442

Tabulka 5: NOVĚ ZJIŠTĚNÉ HIV POZITIVNÍ PŘÍPADY V JEDNOTLIVÝCH LETECH PODLE ZPŮSOBU PŘENOSU (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). **Roční údaje ke dni 31. 12. 2018**

Rok	Způsob přenosu									Celkem
	HO	ID	IH	HT	HF	TR	MD	NO	NE	
1985	2	0	0	0	1	0	0	0	0	3
1986	8	0	0	1	13	0	0	0	1	23
1987	22	0	0	1	1	0	0	0	0	24
1988	20	0	0	3	1	11	0	0	0	35
1989	6	0	0	1	0	1	0	0	0	8
1990	11	0	0	2	0	2	0	0	0	15
1991	9	1	0	2	0	0	0	0	1	13
1992	16	0	0	6	0	0	0	0	1	23
1993	14	2	0	9	0	0	0	0	2	27
1994	18	2	0	16	1	0	0	0	1	38
1995	14	3	1	18	0	0	0	0	4	40
1996	31	2	0	17	0	0	0	0	1	51
1997	31	1	2	25	0	0	1	0	2	62
1998	15	3	2	9	0	0	0	1	0	30
1999	19	1	1	24	0	0	1	1	3	50
2000	28	4	0	22	0	0	1	0	3	58
2001	30	4	2	14	0	0	0	0	1	51
2002	27	2	1	20	0	0	0	0	0	50
2003	37	4	1	19	0	0	1	0	1	63
2004	33	6	2	31	0	0	0	0	0	72
2005	54	4	1	29	0	0	0	0	2	90
2006	55	5	2	26	0	0	0	0	3	91
2007	74	12	5	28	0	0	0	0	2	121
2008	91	8	4	43	0	0	0	0	2	148
2009	104	4	3	43	0	0	0	0	2	156
2010	129	4	3	38	0	0	0	0	6	180
2011	110	6	6	26	0	0	0	1	4	153
2012	151	5	5	41	0	0	2	1	7	212
2013	176	6	4	45	0	0	0	0	4	235
2014	166	9	6	45	0	0	1	0	5	232
2015	204	5	6	46	0	0	0	0	5	266
2016	209	7	4	53	0	0	2	1	10	286
2017	179	5	3	59	0	1	0	2	5	254
2018	134	7	4	56	0	0	0	1	6	208
Celkem	2 227	122	68	818	17	15	9	8	84	3 368

Způsob přenosu: HO – homosexuální / bisexuální; ID – injekční uživatelé drog; IH – injekční uživatelé drog + homo/bisex.; HF – hemofilici; TR – příjemci krve a krevních přípravků; HT – heterosexuální; MD – z matky na dítě; NO – nozokomiální; NE – nezjištěný / jiný

bezprostřední příčinou onemocnění AIDS. Dalších 10 HIV pozitivních (7 mužů, 3 ženy) ve věku 22–67 let (průměr 43,7 roku) zemřelo z jiné příčiny (zhoubný novotvar, dokonaná sebevražda, onemocnění oběhové soustavy aj.).

Kumulativně bylo v ČR za celé dosavadní období sledování 1.10.1985 – 31.12.2018 zjištěno 3 368 případů HIV positivity u občanů ČR (2 543; 75,5 %) a rezidentů (825; 24,5 %), z toho bylo 2 900 (86,1 %) mužů a 468 (13,9 %) žen.

Věkové rozložení při diagnóze HIV je uvedeno v tabulce 4. Průměrný věk nových případů se v letech 2000–2012 dlouhodobě pohyboval v rozmezí 33–34 let, poté se poněkud zvýšil na úroveň kolem 35 let a dosáhl hodnot 35,8 roku v roce 2017 a 37,3 roku v roce 2018.

Kumulativní údaje ukazují, že rezidenti nejčastěji pocházejí ze Slovenska (197, tj. 23,9 % všech rezidentů) a Ukrajiny (178 osob, 21,6 %), dalšími častěji zastoupenými zeměmi jsou Rusko (59), Vietnam (52) a Polsko (46). V posledních letech se zastoupení rezidentů pohybovalo na úrovni kolem 30 %, v roce 2018 překročilo 40 % (graf 7).

Tabulka 6: POČTY NOVÝCH PŘÍPADŮ HIV A AIDS V ČR V JEDNOTLIVÝCH LETECH PODLE POHLAVÍ (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). **Roční údaje ke dni 31. 12. 2018**

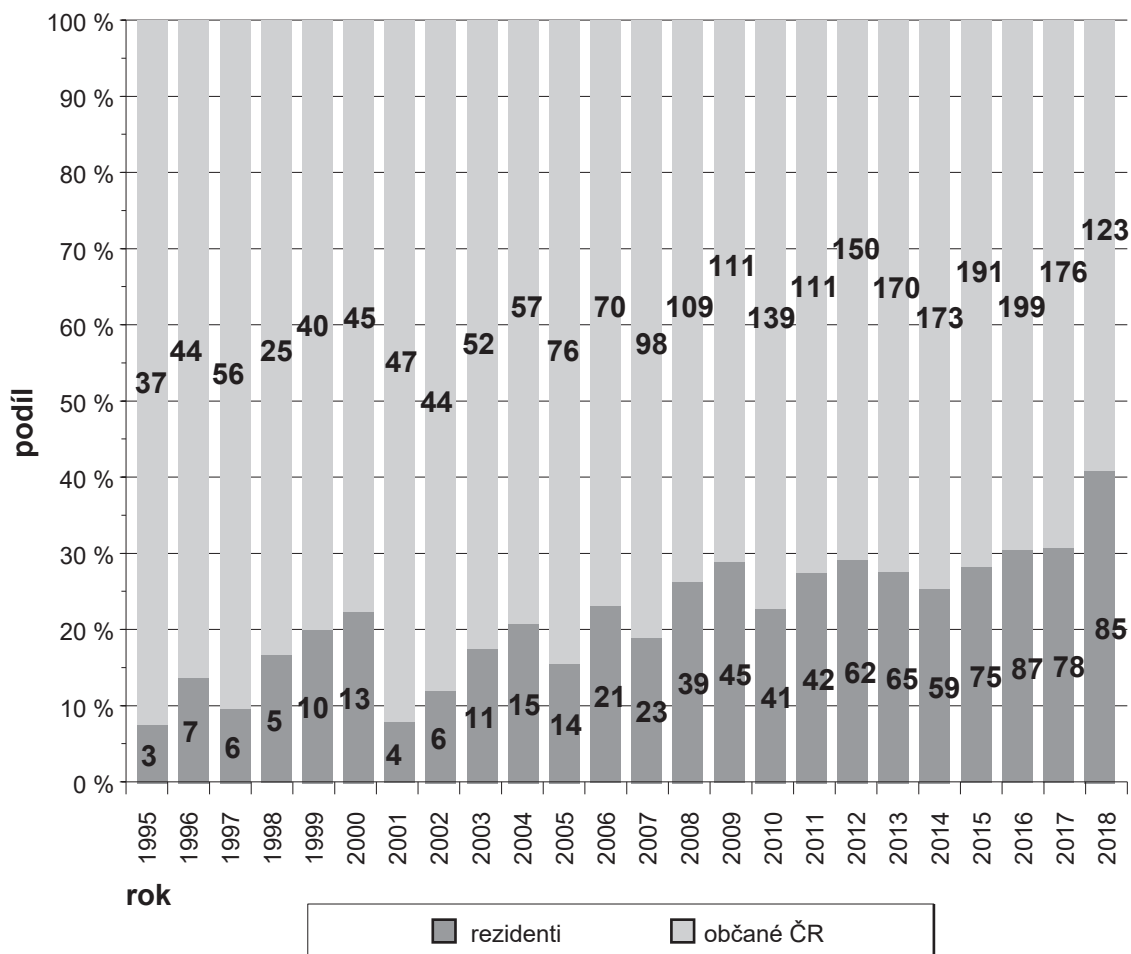
Rok	HIV+			AIDS		
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
1985	3	0	3	0	0	0
1986	22	1	23	0	1	1
1987	23	1	24	2	0	2
1988	33	2	35	6	0	6
1989	6	2	8	7	0	7
1990	14	1	15	5	0	5
1991	12	1	13	2	0	2
1992	19	4	23	9	0	9
1993	18	9	27	12	4	16
1994	30	8	38	10	2	12
1995	26	14	40	13	0	13
1996	41	10	51	18	1	19
1997	48	14	62	18	2	20
1998	23	7	30	7	1	8
1999	34	16	50	14	2	16
2000	44	14	58	13	2	15
2001	42	9	51	6	2	8
2002	39	11	50	7	1	8
2003	49	14	63	8	1	9
2004	55	17	72	11	2	13
2005	70	20	90	9	5	14
2006	71	20	91	13	5	18
2007	97	24	121	22	5	27
2008	121	27	148	25	7	32
2009	130	26	156	18	6	24
2010	159	21	180	21	7	28
2011	139	14	153	20	9	29
2012	185	27	212	28	8	36
2013	211	24	235	27	6	33
2014	209	23	232	23	9	32
2015	248	18	266	30	8	38
2016	262	24	286	38	6	44
2017	231	23	254	44	10	54
2018	186	22	208	34	4	38
Celkem	2 900	468	3 368	520	116	636

Mezi 384 rezidenty diagnostikovanými v posledních 5 letech dominují Slováci (105), jejichž zastoupení výrazně roste, a Ukrajinci (71). S odstupem následují Rusové (35) a Poláci (20).

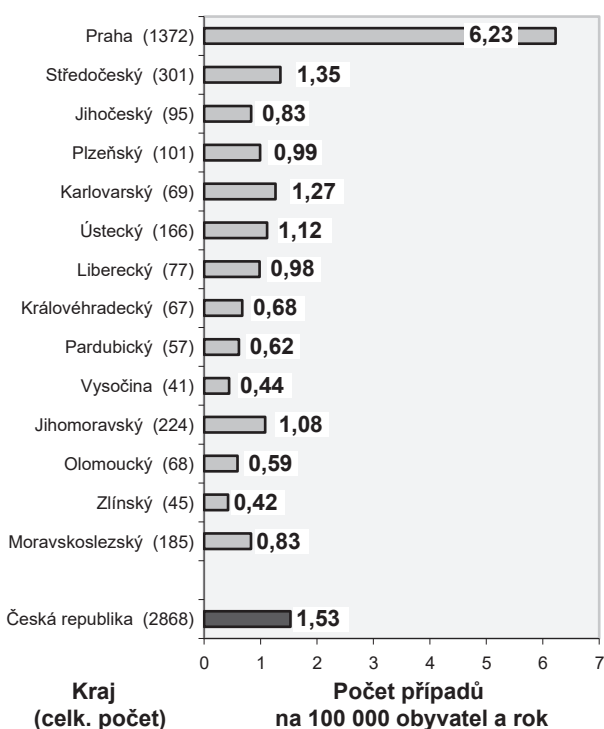
Relativní výskyt případů v jednotlivých **krajích** v období let 2001–2018 v přepočtu na 100 000 obyvatel a jeden rok charakterizuje graf 8. Případy jsou zařazovány do krajů podle obvyklého místa bydliště v době první diagnózy HIV, zařazení tudíž nemusí korespondovat s aktuálním bydlištěm (mnozí využívají trvalé i přechodné bydliště). Nejvíce případů se jednoznačně koncentruje v Praze. Z pohledu relativních údajů je vyšší výskyt dále patrný v krajích v okolí největších měst, tedy Středočeském, Ústeckém, Jihomoravském, Plzeňském a Libereckém, a dále v Karlovarském kraji jako příhraniční oblasti Německa. Nejméně případů vzhledem k počtu obyvatel vykazují kraje Zlínský a Vysočina.

Nejčastějším **způsobem přenosu HIV/AIDS** je v ČR dlouhodobě sexuální styk (graf 9). Výrazně převažuje homosexuální/bisexuální styk, který byl zaznamenán kumulativně u 66,1 % HIV infekcí zjištěných v ČR a u dalších 2,0 % v kombinaci s injekčním užíváním drog. Heterosexuální styk stojí za 24,3 % případů. Podíl infekcí přenesených stykem mezi muži se od roku 2002 postupně zvyšoval až

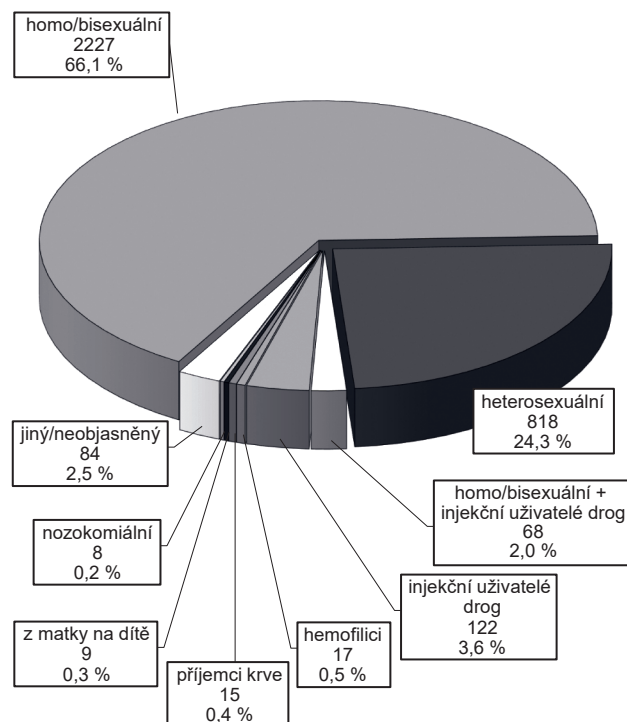
Graf 7: NOVÉ PŘÍPADY HIV V ČESKÉ REPUBLICE PODLE ZEMĚ PŮVODU (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Relativní zastoupení v období 1. 1. 1995–31. 12. 2018

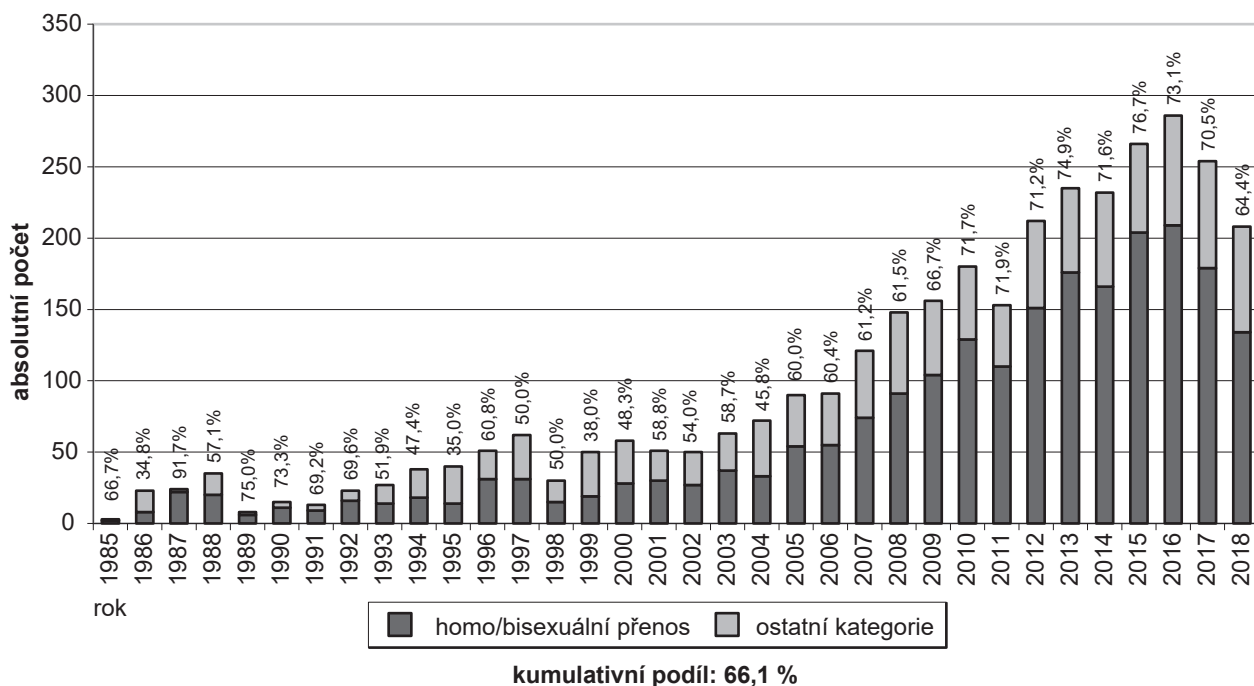
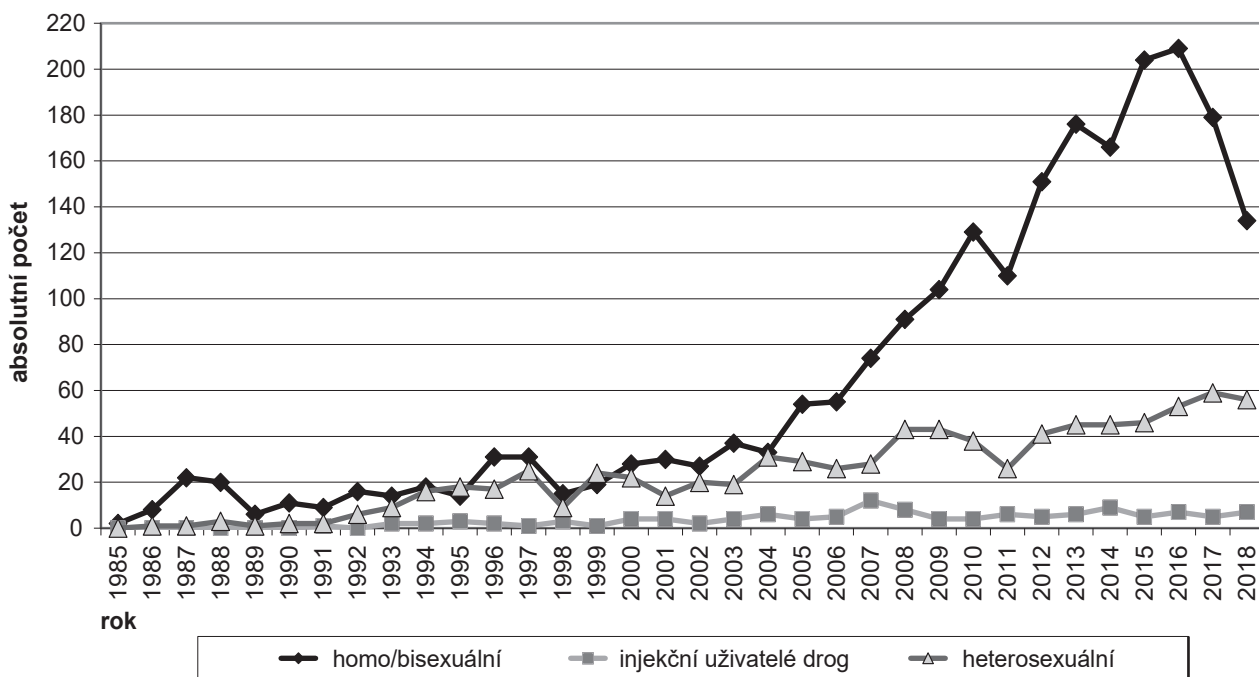
Graf 8: ROZDĚLENÍ HIV POZITIVNÍCH PŘÍPADŮ V ČR PODLE KRAJE BYDLIŠTĚ V DOBĚ PRVNÍ DIAGNÓZY HIV (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Kumulativní údaje za období 2001–2018

Graf 9: ROZDĚLENÍ HIV POZITIVNÍCH PŘÍPADŮ V ČR PODLE ZPŮSOBU PŘENOSU (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Kumulativní údaje k 31. 12. 2018

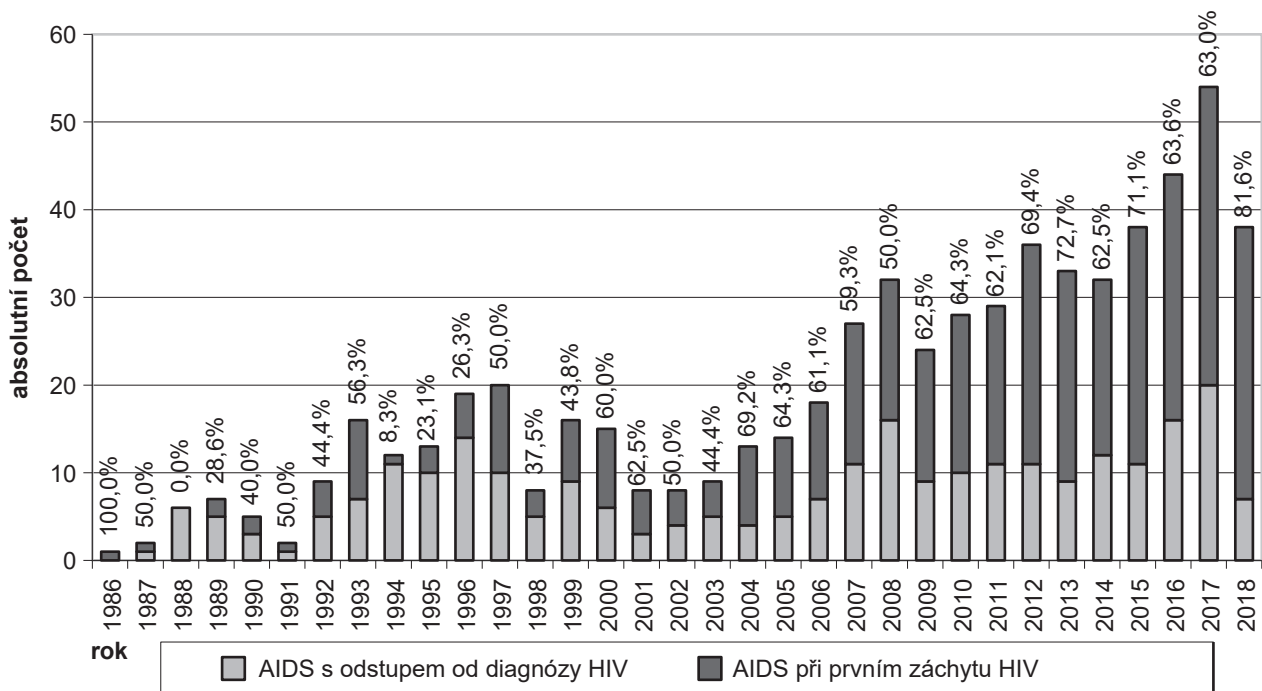
Graf 10: HIV POZITIVNÍ PODLE ZPŮSOBU PŘENOSU. PODÍL HOMO/BISEXUÁLNÍHO PŘENOSU V JEDNOTLIVÝCH LETECH (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Údaje ke dni 31. 12. 2018**Graf 11: VYBRANÉ KATEGORIE PŘENOSU HIV V ČESKÉ REPUBLICE PODLE ROKU DIAGNÓZY (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Absolutní údaje ke dni 31. 12. 2018**

na 76,7 % v roce 2015, poté klesal, jak ukazuje graf 10. Za posledních 5 let souhrnně tvoří homosexuální přenos 71,6 % případů, a připočteme-li i kategorii homo/bisexuálních mužů užívajících injekčně drogy, pak je to 73,4 %. K přenosu injekčním užíváním drog došlo celkově u 3,6 % případů. Trendy ve vývoji absolutních počtů zachycených případů pro tři hlavní způsoby přenosu zobrazuje graf 11, úplné údaje jsou v tabulce 5. Počet pacientů s heterosexuálním přenosem infekce od roku 2002 rovněž vzrostl, ale po roce

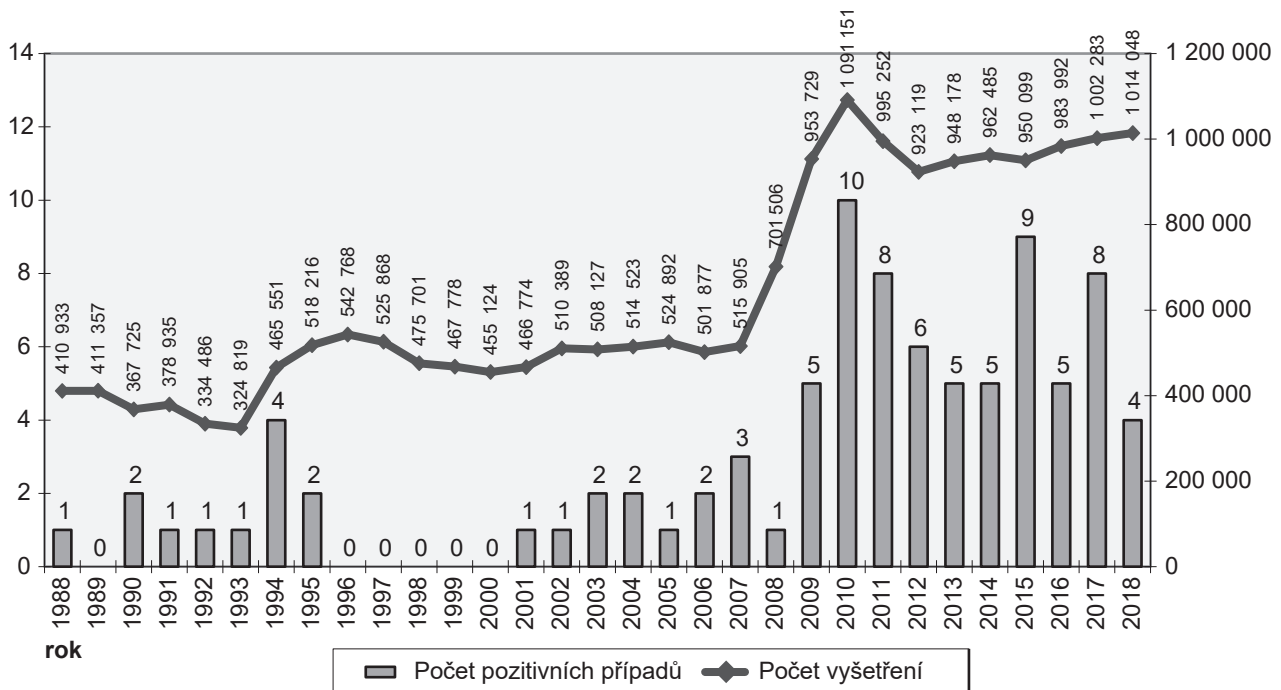
2008 dlouhodobě stagnoval, až v posledních třech letech došlo k určitému zvýšení. Relativní zastoupení heterosexuálně přenesených infekcí kleslo z hodnot kolem 40 % na přelomu tisíciletí na hodnoty pod 20 % v letech 2011–2016 a poté se zvýšilo až na 23,2 % a 26,9 % v posledních dvou letech 2017 a 2018. Zastoupení mužů a žen v jednotlivých letech popisuje tabulka 6.

V celém průběhu sledování bylo diagnostikováno onemocnění **AIDS** u 636 (18,9 %) osob (520 mužů a 116 žen),

Graf 12: STADIUM AIDS – PODÍL POZDĚ ZACHYCENÝCH PŘÍPADŮ (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem).
Údaje ke dni 31. 12. 2018

Graf 13: TESTOVÁNÍ KREVŇÍCH VZORKŮ V TRANSFUZNÍ SLUŽBĚ V JEDNOTLIVÝCH LETECH (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem).
Absolutní údaje 1. 1. 1988–31. 12. 2018

z nichž necelá polovina již zemřela (304 nemocných, tj. 47,8 %; 247 mužů, 57 žen). Další celkově 138 HIV pozitivních osob (121 mužů a 17 žen) zemřelo z jiné příčiny ve stádiu asymptomatickém či symptomatickém non-AIDS.

Počty **úmrťí** jsou nízké v porovnání s počty nových případů. Počet evidovaných HIV pozitivních, o nichž není známo, že by zemřeli, proto vzrostl v průběhu roku na 2926, z toho je 332 nemocných s AIDS (graf 6). Určitá část pacientů ovšem pobývá v cizině a není v ČR sledována

stejně jako pacienti, kteří nedocházejí do klinických HIV center. O stavu těchto pacientů nejsou k dispozici aktuální informace.

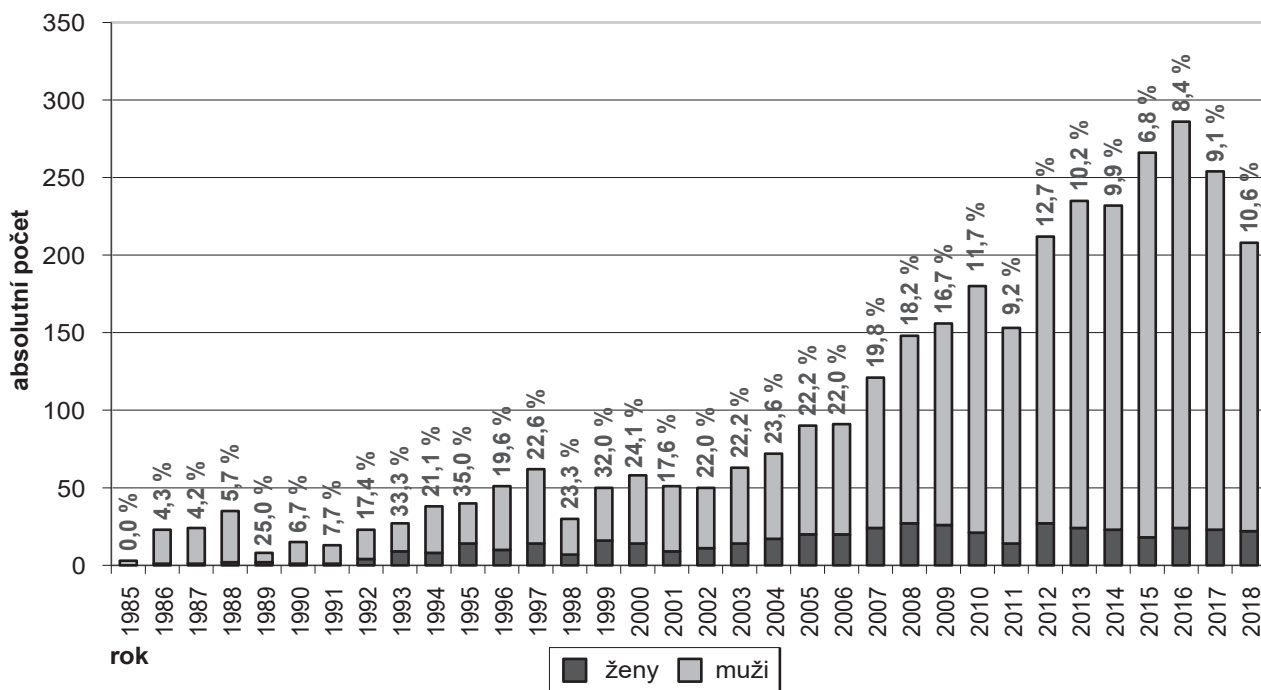
Věkové rozložení při diagnóze AIDS, při úmrťí a rozložení žijících osob s HIV/AIDS uvádí tabulka 4. Vývoj v počtech nových případů AIDS vykazuje dva vrcholy. První je v letech 1996–1997, tedy v době kolem zavedení kombinované antiretrovirové terapie (cART), která nepochybně přispěla k redukcí případů v následujících letech.

Druhý vrchol představují poslední roky, v nichž se počty nových případů AIDS z hladiny kolem 30 dosahované v letech 2007–2014 dostaly na vyšší úroveň s maximem 54 případů v roce 2017 následovaným poklesem na 38 v roce 2018 (tabulka 6). Ženy představují v posledních letech mezi případy AIDS méně než 20 %. Graf 12 ukazuje, že v posledních letech pouze menší část nových případů AIDS vzniká u dlouhodobě sledovaných HIV pozitivních. Větší část případů (zpravidla 60–70 %, v roce 2018 přes 80 %) je zjištěna u pacientů, kteří byli ve stadiu AIDS již

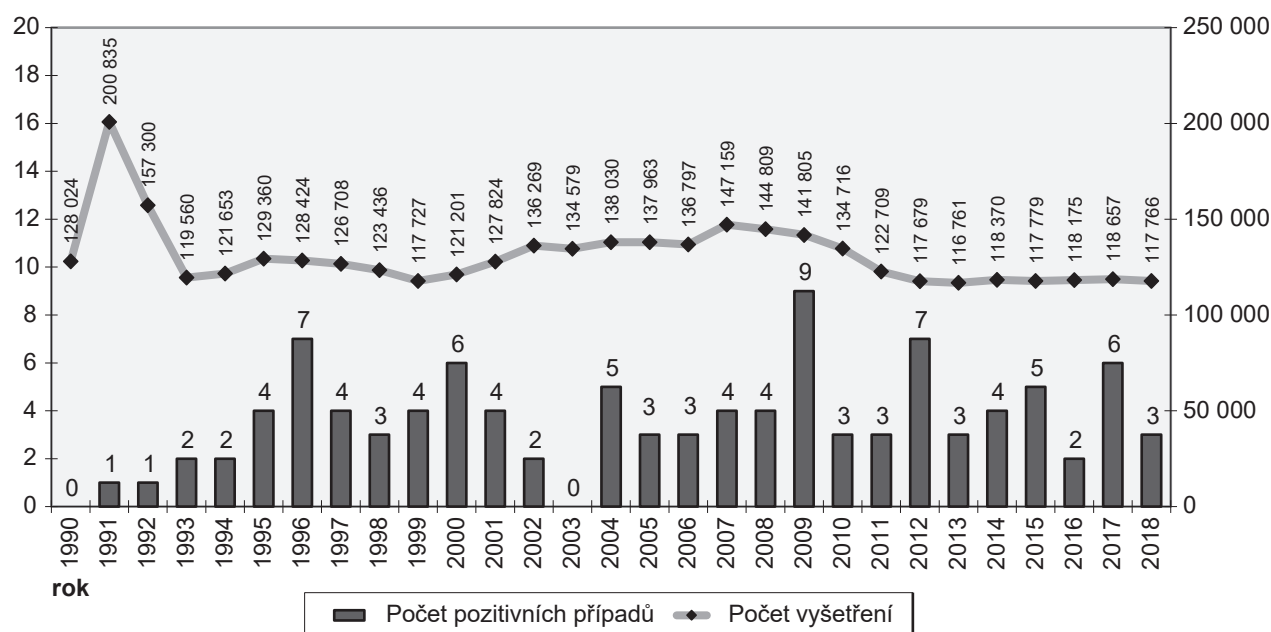
v okamžiku prokázání HIV pozitivity a kteří tudíž byli zachyceni pozdě.

Z pohledu **důvodu** provedeného **vyšetření** HIV protilátek tvoří dlouhodobě velkou část provedených testů povinné testování krevních vzorků dárců krve a plasmy. V roce 2018 byl celkem proveden přibližně 1 milion testů u dárců krve a plasmy (tabulka 1), z toho asi 590 tisíc plasmaferézou. Celkově představují odběry na odděleních transfúzní služby a v plasmaferetických centrech 73,9 % všech provedených testů na přítomnost HIV protilátek. Byli při nich zjištěni

Graf 14: HIV+ PODLE POHLAVÍ V ČESKÉ REPUBLICE PODÍL HIV+ ŽEN V JEDNOTLIVÝCH LETECH (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Údaje ke dni 31. 12. 2018

Graf 15: RUTINNÍ TESTOVÁNÍ HIV U GRAVIDNÍCH ŽEN V JEDNOTLIVÝCH LETECH (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Absolutní údaje za období 1. 1. 1990–31. 12. 2018

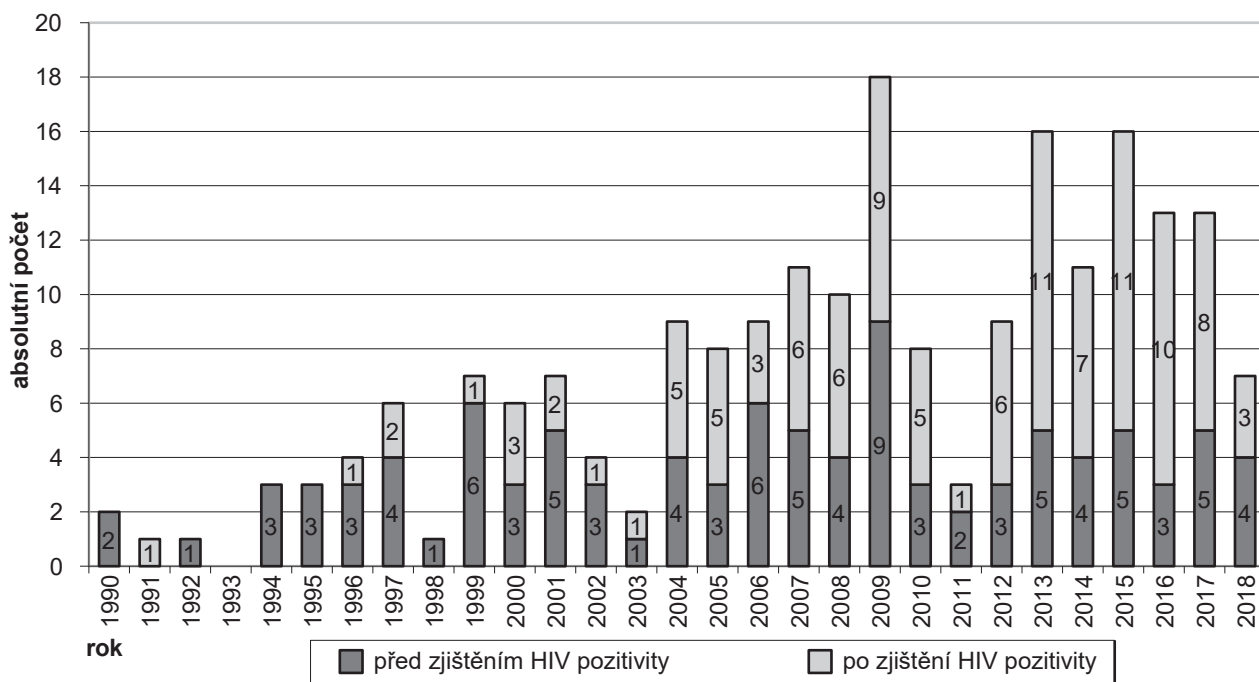
4 HIV pozitivní dárci (z toho 1 primodárce). Dárci byli muži ve věku 20–55 let. U tří došlo k přenosu HIV infekce při styku mezi muži, u jednoho při heterosexuálním styku. Všichni čtyři dárci byli zjištěni při odběru plasmaferézou. Kumulativně bylo při darování krve nebo plasmy odhaleno 86 HIV pozitivních osob (graf 13). Další 1,5 % vyšetření se týkají dárců orgánů, při nichž nebyl v roce 2018 zachycen žádný pozitivní případ.

Z celkového kumulativního počtu 3 368 HIV pozitivních bylo 468 žen, což činí 13,9 %. Od roku 2005 se roční počty

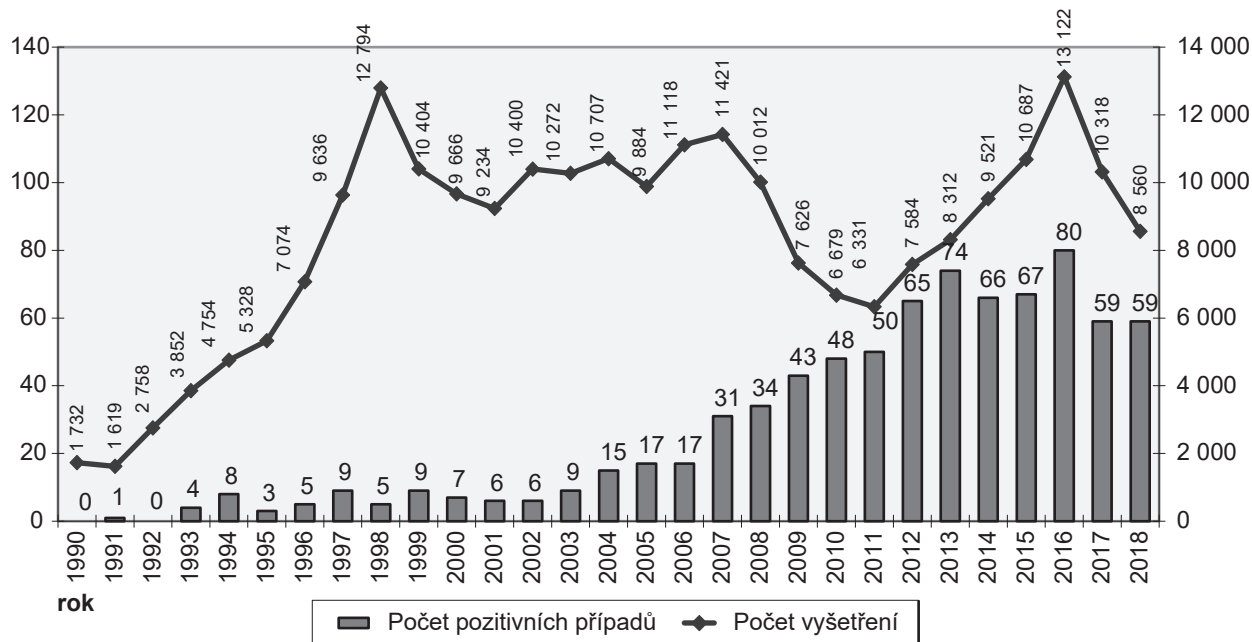
nově diagnostikovaných žen pohybují zhruba na úrovni 20–25 případů, čemuž odpovídá i rok 2018 s 22 ženami. Přes poměrně velké meziroční výkyvy lze říci, že počty žen nevykazují v poslední době rostoucí ani klesající trend. Ovšem v důsledku změn v záchytu případů u mužů od roku 2000 výrazně kleslo relativní zastoupení žen mezi novými případy HIV. V roce 2018 ale bylo v porovnání s předchozími 3 roky poněkud vyšší, a to 10,6 %, jak dokumentuje graf 14.

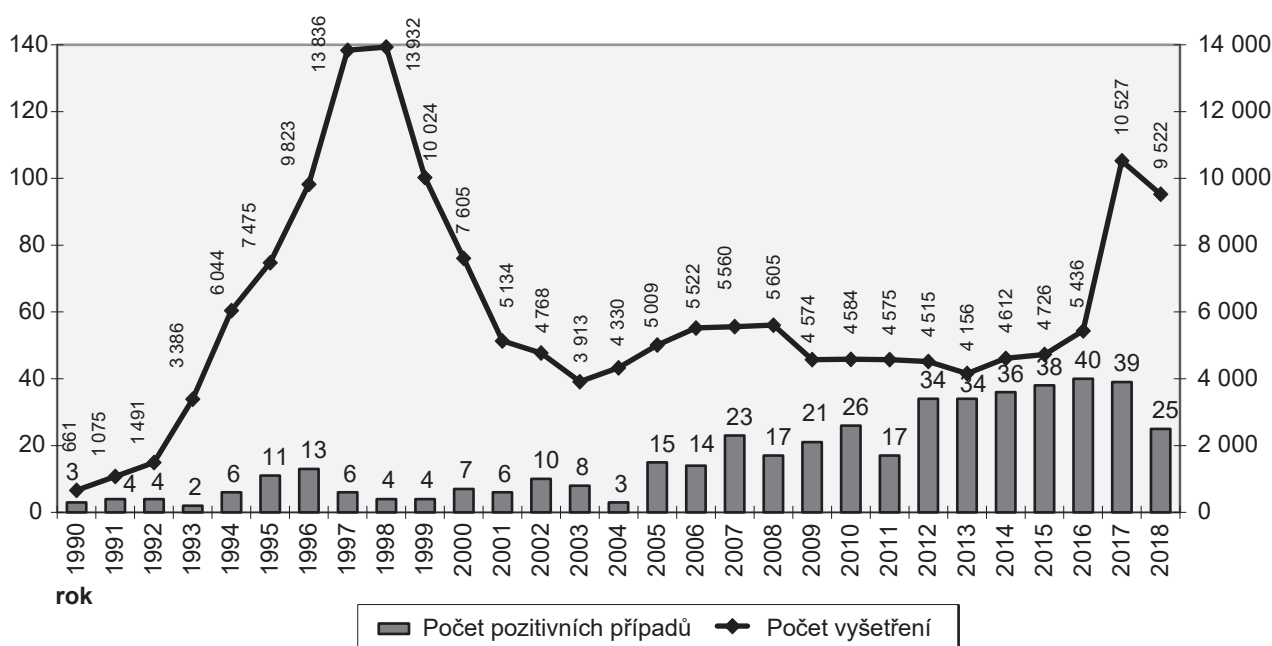
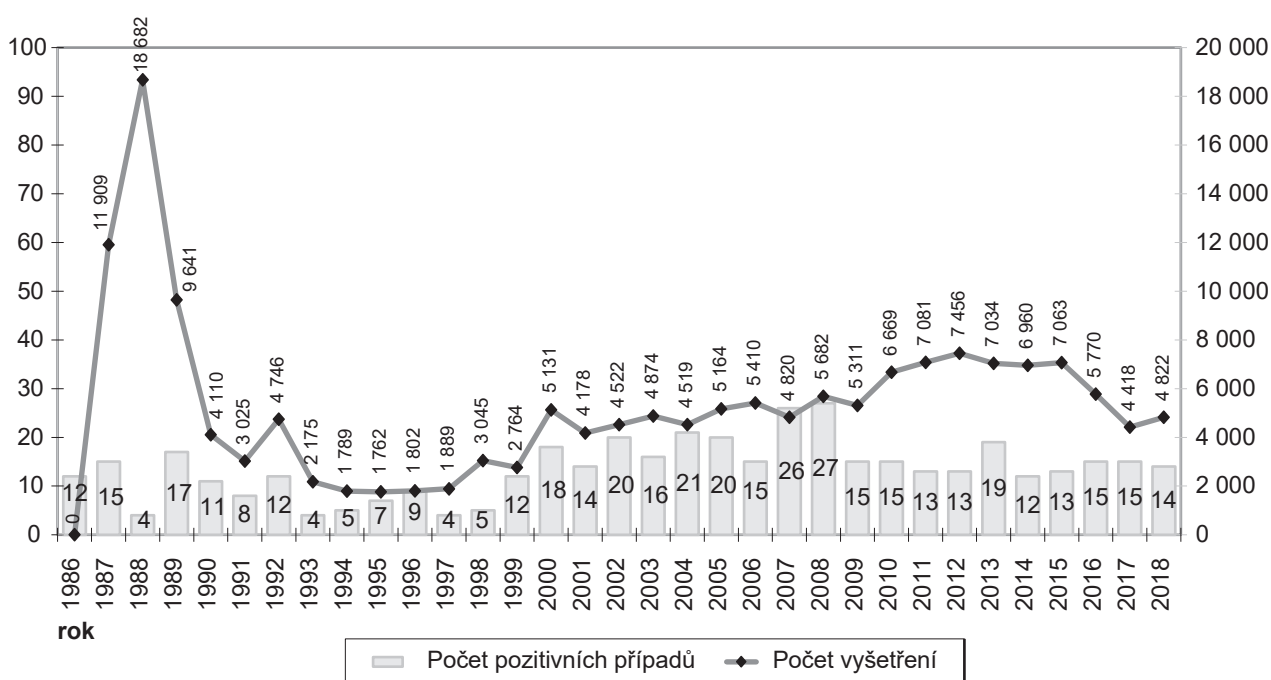
Skrínink **gravidních žen** v roce 2018 nově zachytil 3 pozitivní ženy na základě necelých 118 000 provedených

Graf 16: POČTY DĚTÍ NAROZENÝCH HIV POZITIVNÍM ŽENÁM V ČR PODLE DOBY TĚHOTENSTVÍ (občanky ČR a cizinky s dlouhodobým pobytem). Údaje za období 1. 1. 1990–31. 12. 2018

Graf 17: POČET VYŠETŘENÍ POD JMÉNEM NA VLASTNÍ ŽÁDOST V JEDNOTLIVÝCH LETECH (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Absolutní údaje ke dni 31. 12. 2018

Graf 18: POČET ANONYMNÍCH VYŠETŘENÍ NA VLASTNÍ ŽÁDOST V JEDNOTLIVÝCH LETECH (občané ČR a cizinci s dlouhodobým pobytem). Absolutní údaje ke dni 31. 12. 2018**Graf 19: POČET VYŠETŘENÍ A POČET HIV+ CIZINCŮ V ČESKÉ REPUBLICE V JEDNOTLIVÝCH LETECH. Absolutní údaje ke dni 31. 12. 2018**

testů (8,6 % všech provedených testů) (graf 15). V roce 2018 se HIV pozitivním občankám ČR a rezidentkám narodilo 7 dětí. Mezi matkami je šest rezidentek z Ukrajiny (4x), Nigérie a Bulharska. Tři matky v době otěhotnění věděly o své HIV pozitivitě, u čtyř byla HIV pozitivita zjištěna až při skríninku v průběhu těhotenství. Žádné z nově narozených dětí nevykazuje známky infekce HIV, avšak konečné rozhodnutí o HIV negativitě bude možno učinit, až se děti dostaví na kontrolu ve věku 18 měsíců nebo na podkladě dvou negativních výsledků HIV RNA ve věku 1 a 3 měsíců.

Celkově byly ke konci roku 2018 známy údaje o 254 ukončených **těhotenstvích** 188 HIV pozitivních žen, z nichž 203 skončilo porodem a 51 umělým či spontánním potratem. Některé ženy byly těhotné dvakrát či třikrát. Z grafu 15 je patrné, že prostřednictvím rutinního testování gravidních žen byla za celou dobu sledování zjištěna HIV pozitivita 104 žen (z nich u 2 těhotenství ke konci roku 2018 probíhalo). Dalších 15 žen bylo poprvé diagnostikováno rovněž v době těhotenství, ale při testu indikovaném z jiného důvodu než gravidita. Zbývajících 137 těhotenství bylo zaznamenáno u 99 žen, které již v době otěhotnění věděly o své HIV

pozitivně. Z uvedených těhotenství se narodilo 208 dětí (5× dvojčata), z nich 108 ženám, jež o své HIV pozitivitě dlouhodobě věděly (graf 16). Celkově je evidováno 166 HIV pozitivních žen, jež porodily alespoň jedno dítě. Mezi narozenými dětmi je 6 pozitivních, 142 negativních, u 39 nebyl HIV status dosud uzavřen a u 21 není známý, protože děti přestaly docházet na kontroly. U 6 pozitivních dětí narozených v ČR šlo vždy o nesledovanou graviditu bez řádné zajišťovací léčby matky a ostatních preventivních opatření. Další 4 evidované HIV pozitivní děti se narodily dlouho před zjištěním HIV positivity matky z těhotenství, která proběhla mimo ČR, a byly v ČR diagnostikovány ve věku 4–10 let.

Tabulka 1 dokládá, že z důvodu klinických příznaků bylo indikováno přibližně 113 tisíc vyšetření (8,2 % všech vyšetření), při nichž bylo zjištěno 91 nových případů HIV infekce (43,4 % všech nových případů). Přitom 18 z těchto případů bylo vyšetřeno v souvislosti s diagnózou pohlavně přenosné nemoci (hlavně syfilis). Další důležité okruhy vyšetření představují kontakty pozitivních případů (10 pozitivních ze 148 vyšetření, což podtrhuje význam depistážního šetření), preventivní vyšetření včetně předoperačních vyšetření (11 pozitivních ze 78 tisíc vyšetření), osoby ve zvýšeném riziku HIV (5 pozitivních z necelých 8 tisíc vyšetření).

Kromě klinických příčin je HIV pozitivita často zjištěna na základě vyšetření HIV provedených na vlastní žádost klienta, anonymně či neanonymně. V roce 2018 bylo celkově na základě 18 tisíc vyšetření na vlastní žádost zachyceno 84 HIV pozitivních osob (což představuje 40,4 % všech nových případů v tomto roce). Z toho 59 HIV pozitivních osob ze zhruba 8,5 tisíce neanonymních vyšetření (graf 17). Mezi nimi bylo 45 mužů majících sex s muži, a 7 mužů a 7 žen s heterosexuálním přenosem infekce. Z 9,5 tisíce anonymně provedených vyšetření bylo diagnostikováno 25 HIV pozitivních případů (graf 18), z nich je 21 mužů majících sex s muži. Počty anonymních vyšetření vykázaných v roce 2017 jsou vyšší než v předchozích letech především proto, že do nich začala být započítávána i vyšetření rychlostestů. Čtyři pacienti při vyšetření na vlastní žádost uvedli, že se k vyšetření rozhodli na základě reaktivního výsledku samovyšetření domácím testem. K vyšetřením na vlastní žádost lze přiřadit i zhruba 700 vyšetření pro mezinárodní certifikát, při nichž nebyl zjištěn žádný případ HIV positivity (Tabulka 1). Vyšetření pro klinickou diagnózu, na vlastní žádost a z preventivních důvodů tvoří dohromady zhruba 15,5 % všech provedených vyšetření.

Zhruba čtvrtina osob s nově zjištěnou infekcí HIV (51, tj. 24,5 %) uvádí, že byla v minulosti 1–30 krát testována na přítomnost anti-HIV protilátek s negativním výsledkem. Přitom 10 z nich mělo poslední negativní test až v roce 2018 a 16 v roce 2017.

Všechny dosud uvedené údaje se týkají občanů ČR a rezidentů. Kromě nich jsou v ČR každoročně zachyceni i HIV pozitivní cizinci s krátkodobým pobytem, v posledních letech zhruba kolem 15 ročně. Za celé období sledování bylo v ČR diagnostikováno 446 pozitivních cizinců s krátkodobým pobytem, mezi nimiž převažují občané

z východní Evropy (142), střední a západní Evropy (127) a subsaharské Afriky (115). V období let 2001–2018 dominují mezi diagnostikovanými cizinci Ukrajinci (75 osob), s odstupem následují Rusové (23), Slováci (23), občané Spojeného království (17), Vietnamci (15) a Nigerijci (14). Z toho v roce 2018 bylo na základě zhruba 4 800 vyšetření identifikováno 14 HIV pozitivních cizinců (graf 19). Mezi nimi byli občané Ukrajiny (3), Nigérie (2), Brazílie, Burundi, Dominikánské republiky, Kolumbie, Německa, Rumunska, Slovenska, Venezuely a Zimbabwe (po 1).

Údaje o výskytu a šíření HIV/AIDS v České republice jsou měsíčně aktualizovány a průběžně doplňovány v souvislosti s dohledáváním chybějících informací. Jsou zveřejňovány na stránkách Státního zdravotního ústavu v Praze (<http://www.szu.cz/tema/prevence/rocnizpravy-o-vyskytu-a-sireni-hiv-aids-v-cr>). Zprávy o surveillance HIV/AIDS v Evropě lze nalézt na stránkách ECDC (<https://ecdc.europa.eu/en/infectious-diseases-public-health/hiv-infection-and-aids/surveillance-and-disease-data/annual>).

ZÁVĚR

Rok 2018 potvrdil pokles počtu nových případů HIV zaznamenaný v roce 2017. Pokles se týkal zejména občanů České republiky a skupiny mužů majících sex s muži. Naopak nárůst byl zjištěn u rezidentů s heterosexuálním přenosem. Podíl rezidentů mezi HIV pozitivními je daleko vyšší, než by odpovídalo jejich zastoupení v běžné populaci. Přestože hlavním zdrojem infekce v ČR je stále přenos HIV mezi muži majícími sex s muži, je žádoucí, aby výrazně vyšší pozornost byla zaměřena i na prevenci HIV u rezidentů.

Česká republika zůstává zemí s nízkou úrovní infekce HIV/AIDS v rámci Evropy. Je těžké odhadnout, jaký bude vývoj v počtu nových případů HIV v následujících letech, efekt včasné léčby je pouze jedním z faktorů ovlivňujících šíření infekce HIV. Je třeba brát v úvahu i nezanedbatelný počet osob s dosud nerozpoznanou infekcí, osob nedocházejících do klinických HIV center a dále sexuálních kontaktů souvisejících s cestováním. Doprovodným jevem je přetrvávající vysoký výskyt dalších sexuálně přenosných nemocí, zejména syfilis.

Poděkování

Autoři děkují pracovníkům všech HIV center a spolupracujících nevládních organizací a spolupracovníkům z NRL pro HIV/AIDS, bez jejichž přispění a podkladů by tato zpráva nemohla vzniknout.

RNDr. Marek Malý, CSc.
Oddělení biostatistiky
SZÚ

RNDr. Vratislav Němeček, CSc., MUDr. Hana Zákoucká
Oddělení sexuálně přenosných infekcí, NRL pro HIV/AIDS
SZÚ – CEM